

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

СТАДНИК Марина Вікторівна

УДК 336.226.12 : 225.66

**АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК:
ВІТЧИЗНЯНІ РЕАЛІЇ І МІЖНАРОДНІ ОРІЄНТИРИ**

Спеціальність 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

**АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук**

Чернігів – 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі податкової політики Університету державної фіскальної служби України.

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент
Смірнова Олександра Миколаївна,
Міністерство фінансів України,
начальник відділу обміну, обробки та аналізу інформації
Департаменту моніторингу баз даних та верифікації
виплат.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Мельник Віктор Миколайович,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»
Міністерства освіти і науки України,
професор кафедри фінансів;

кандидат економічних наук, доцент
Слатвінська Марина Олександрівна,
Одеський національний економічний університет
Міністерства освіти і науки України,
доцент кафедри фінансів.

Захист відбудеться «28» листопада 2019 р. о 12⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 79.051.04 у Чернігівському національному технологічному університеті за адресою: 14035, м. Чернігів, вул. Шевченка, 95, ауд. 318.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Чернігівського національного технологічного університету за адресою: 14035, м. Чернігів, вул. Шевченка, 95.

Автореферат розісланий «28» жовтня 2019 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
доктор економічних наук, професор

В. В. Виговська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Зміна бюджетного законодавства та не завжди виправдані податкові реформи на фоні світової турбулентності орієнтирів оподаткування значно загострили питання ефективного функціонування податкової системи України, у тому числі в частині одного з ключових загальнодержавних бюджетоутворюючих податків – податку на прибуток підприємств (далі – ППП). Практика минулих років показала, що зміни окремих елементів ППП, попри затратність ресурсів з боку держави на впровадження новацій, а з боку платників – на їх опанування, не вирішують питання оптимального збалансування фіскальної та регулюючої функції цього податку. Зважаючи на це, найбільш оптимальним для нас видається вдосконалення діючого механізму адміністрування ППП шляхом пошуку раціональних наукових основ його розбудови та розробки концептуально оновлених підходів і методів організації процесу оподаткування прибутку, що ґрунтуються на глибокому розумінні сутнісних характеристик усіх його функціональних елементів та успішному міжнародному досвіді. Таке оновлення парадигми податкової політики може стати суттєвим досягненням у забезпеченні справедливої й транспарентної системи оподаткування прибутку підприємств, скороченні витрат на дотримання податкового законодавства та витрат держави на реалізацію облікових та контрольних технологій в оподаткуванні.

Значний внесок у розвиток теоретичних основ оподаткування прибутку підприємств зробили такі зарубіжні науковці: А. Ауербах, Д. Брюммерхофф, І. Майбуров, Т. Малініна, Р. Масгрейв, П. Масгрейв, Дж. Мід, Дж. Міррліс, С. Пепеляєв, К. Роланд, С. Роузен, С. Сюррей, Х. Струлік, М. Функе, А. Хазак, Дж. Хікс, а також вітчизняні: З. Варналій, В. Вишневський, О. Данілов, Т. Єфіменко, М. Кучерявенко, І. Луніна, П. Мельник, Т. Паєнтко, Ю. Сибірянська, Ю. Турянський та ін.

Питання адміністрування податку на прибуток висвітлені в наукових працях таких вчених, як В. Андрущенко, Ю. Іванов, Т. Калінеску, А. Крисоватий, В. Мельник, С. Онишко, Р. Паславська, К. Проскура, Д. Серебрянський, М. Слатвінська, О. Смірнова, Д. Степанова, А. Соколовська, Л. Тарангул, К. Швабій та ін.

Визнаючи вагомість наукового внеску згаданих вчених, детальний аналіз їхніх праць засвідчив, що теоретичні і практичні аспекти організації та здійснення адміністрування ППП з позиції обліку та моніторингу окремих його елементів, зокрема податкових пільг, у фінансовій науці залишаються недостатньо розробленими та потребують подальших наукових розвідок. Водночас можна стверджувати про відсутність комплексних досліджень можливостей використання концепції податкових витрат (далі – ПВ) та технології блокчейн у межах адміністрування ППП в Україні. Теоретична та практична значущість розв'язання окреслених питань визначили вибір теми дисертаційної роботи, її мету та завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт:

– Науково-дослідного інституту фінансового права за темами: «Гармонізація податкового та бухгалтерського обліку в контексті оподаткування прибутку підприємств» (номер державної реєстрації 0113U002055), у межах якої автором досліджено фіскально-адміністративні аспекти ППП та вплив податкових ініціатив на інтереси учасників податкових відносин; «Методика формування декларації з податку на прибуток підприємств за даними фінансової звітності і бухгалтерського обліку та порядок проведення перевірки зіставності їх показників» (номер державної реєстрації 0114U002355), де дисертантом розвинуто наукові погляди на облікове забезпечення та фіскальне значення ППП, проаналізовано зміст та порядок складання чинної декларації з ППП та напрями реформування алгоритму визначення оподаткованого прибутку підприємств в Україні;

– кафедри податкової політики Університету державної фіскальної служби України за темою «Імплементация європейських цінностей і технологій оподаткування в Україні» (номер державної реєстрації 0116U003025), у межах якої автором проаналізовано особливості застосування концепції податкових витрат при адмініструванні пільг з ППП.

Мета і завдання дослідження. Мета дисертаційної роботи полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних положень та розробці науково-практичних рекомендацій з удосконалення інструментів та методів адміністрування податку на прибуток підприємств в Україні в умовах зміни міжнародних орієнтирів оподаткування.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність вирішити такі завдання:

– розвинути теоретичні основи адміністрування податку на прибуток підприємств і розкрити його змістовні характеристики та функціональні елементи;

– поглибити наукові підходи до визначення базової структури податку на прибуток та її елементів;

– охарактеризувати роль податку на прибуток підприємств у формуванні доходів держави;

– висвітлити особливості облікових та контрольних технологій адміністрування корпоративних податкових пільг;

– виявити вплив пільг з податку на прибуток підприємств на фіскальну ефективність податкової системи;

– сформулювати рекомендації щодо альтернативних підходів оподаткування прибутку підприємств;

– обґрунтувати доцільність застосування корпоративних податкових пільг у контексті концепції податкових витрат;

– розробити теоретико-прикладний алгоритм інтеграції концепції ПВ та технології блокчейн в Україні.

Об'єктом дослідження є фінансові відносини, що виникають у процесі адміністрування ППП між державою та суб'єктами господарювання.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні й практичні засади адміністрування ППП в Україні в умовах зміни міжнародних орієнтирів оподаткування.

Методи дослідження. У дисертаційній роботі для вирішення поставлених завдань використовувалися загальнонаукові та спеціальні методи пізнання, зокрема: *діалектичний* – при дослідженні сутності процесу адміністрування податків; *системно-аналітичний* – при теоретичному узагальненні наукових поглядів у межах вивчення основних економічних концепцій походження прибутку, а також визначення змісту та сутності адміністрування податків, податкових пільг та податкових витрат; *порівняльного економічного аналізу та синтезу* – при оцінці особливостей адміністрування податкових пільг, що надаються в межах оподаткування прибутку підприємств; *ретроспективний* – при визначенні структурних змін в облікових та контрольних технологіях адміністрування ППП та податкових пільг; *варіаційно-статистичного аналізу* – при узагальненні, систематизації та зіставленні аналітичної інформації та встановленні статистичних закономірностей; *наукової абстракції, кореляційно-регресійного аналізу* – при встановленні залежності зміни надходжень ППП від втрат бюджету внаслідок наданих пільг; *графоаналітичний* – для унаочнення матеріалу та схематичного зображення низки теоретичних і практичних положень дисертації; *абстрактно-логічний* – при узагальненні і формуванні висновків та рекомендацій тощо.

Статистичну та фактологічну основу дослідження становили праці українських та зарубіжних науковців, нормативно-правові акти вітчизняного та міжнародного податкового законодавства, інформаційно-методичні матеріали, офіційні статистичні дані Міністерства фінансів України, Державної фіскальної служби України, Державної служби статистики України, Державної казначейської служби України, Національного банку України, Світового банку, Міжнародного валютного фонду, Казначейства Австралії, Об'єднаного Комітету з питань оподаткування США, Міністерства фінансів Канади та ін.

Наукова новизна одержаних результатів. Основні положення дисертаційної роботи, які визначають її наукову новизну і виносяться на захист, полягають у такому:

удосконалено:

– теоретичний базис оподаткування прибутку підприємств у частині виокремлення конститутивних етапів інкорпорації концепції податкових витрат у бюджетний процес. На відміну від наявних, запропонований підхід ґрунтується на визначенні базової (нормативної) структури податку на прибуток підприємств та виокремленні податкових пільг, відмінних від цієї структури, що дозволяє посилити прозорість та контрольованість податкової політики держави;

– науково-прикладні аспекти адміністрування пільг з податку на прибуток підприємств у частині обґрунтування необхідності запровадження технології блокчейн (*blockchain*), можливості якої в забезпеченні надійності записів та відсутності вимог з фрагментації інформації нівелюватимуть широке

коло проблем моніторингу та обліку податкових пільг. Це сприятиме підвищенню ефективності горизонтальної координації учасників податкових відносин; фіскальній прозорості; відкритості та якості здійснення податкового контролю; автоматизації адміністрування пільг з можливістю подальшого скасування обов'язку подання податкової звітності; зменшенню витрат на дотримання податкового законодавства;

– наукове обґрунтування взаємозв'язку економічної ефективності регіону та обсягів наповнення бюджету за рахунок податку на прибуток підприємств на основі кореляційного аналізу, що дозволило довести горизонтальну мобільність та волатильність прибутку як об'єкта оподаткування. Запропонований підхід доповнює інструментарій оцінювання фіскального та регулюючого ефектів податку на прибуток підприємств, а виявлені закономірності дозволили визначити його адміністрування ключовим засобом гармонізації інтересів держави та підприємств;

набуло подальшого розвитку:

– термінологічний апарат фінансової науки в частині уточнення змісту поняття «податкові витрати», який пропонується розглядати як альтернативу прямим бюджетним витратам у формі прихованих державних видатків, що не пов'язані з дотриманням податкового законодавства та виникають завдяки існуванню податкових преференційних норм, відмінних від елементів базової (нормативної) структури податку. Згаданий підхід дасть можливість елімінувати теорію позабюджетності таких витрат та вмотивувати потребу їх інтеграції в бюджетний процес України з метою гарантування підзвітності податкових органів, що зміцнить розрахункову й облікову дисципліну видаткової частини бюджету та забезпечить її збалансованість з макроекономічними прогнозами;

– теоретичні узагальнення з упорядкування сутнісно-логічної кореляції між окремими поняттями фінансової науки, які характеризують управлінську діяльність контролюючих органів з питань оподаткування (фіскальне адміністрування, податкове адміністрування, адміністрування податків, справляння та стягнення податків) на основі уточнення змісту та виокремлення відмінних ознак згаданих термінів. Це сприятиме уникненню амбівалентних трактувань та оціночних суджень, що забезпечуватиме методологічну єдність у теоретичній та практичній площині реалізації податкової політики;

– обґрунтування фундаментально-сутнісних характеристик прибутку на засадах узагальнення наявних наукових поглядів на його економічну природу в частині ідентифікації факторів, що визначають походження прибутку, джерел формування, особливостей прояву та власників, що надало можливість сформулювати наукову основу для критичного аналізу підходів до розподілу та перерозподілу прибутку з метою оподаткування в контексті останніх тенденцій оновлення парадигми податкової політики в Україні та світі;

– теоретико-емпіричні аргументації щодо сукупності потенційних наслідків впровадження податку на виведений капітал для економіки України через побудову моделі динамічної рівноваги на основі об'єднання економіко-математичних функцій, що стосуються діяльності суб'єктів господарювання та

домогосподарств. Це забезпечило належну доказову базу для обґрунтування доцільності збереження чинного порядку оподаткування прибутку підприємств в Україні.

Практичне значення одержаних результатів. Основні положення дисертації, отримані висновки та рекомендації мають практичну цінність для вирішення завдань щодо вдосконалення адміністрування ППП в Україні.

Наведені в дисертаційній роботі пропозиції з імплементації у вітчизняні реалії концепції ПВ враховані Комітетом Верховної Ради України з питань бюджету при підготовці пропозицій з бюджетної політики на середньостроковий період у межах Бюджетної декларації на 2020-2022 роки (довідка № 04-13/14-939 (111429) від 10.06.2019 р.). Основні напрацювання з аналізу, виявлення проблем та формування рекомендацій з удосконалення обліково-методичного забезпечення адміністрування пільг з ППП використано Державною фіскальною службою України при розробці Плану діяльності з підготовки проектів регуляторних актів у сфері господарської діяльності на 2019 рік (довідка № 3479/99-99-11-01 від 25.04.2019 р.). Офісом з фінансового та економічного аналізу у Верховній Раді України реалізовано положення щодо визначення регулюючого впливу ППП на фінансові результати діяльності суб'єктів господарювання для фінансово-економічного обґрунтування законодавчих ініціатив, поданих народними депутатами України, у межах удосконалення бюджетного та податкового законодавств (довідка № 1/09-10 від 10.09.2018 р.).

Окремі матеріали й положення дисертаційної роботи впроваджено в навчальний процес Університету державної фіскальної служби України при викладанні навчальних дисциплін «Оподаткування суб'єктів господарювання» та «Адміністрування податків і платежів» (довідка № 1748/91-91-01-23 від 12.06.2019 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є завершеним, самостійно виконаним науковим дослідженням. Усі наукові результати, висновки та рекомендації, що представлено в роботі, отримані здобувачем особисто. Внесок здобувача в наукових роботах, виконаних у співавторстві, наведено в опублікованих працях.

Апробація результатів дисертації. Основні положення і висновки дисертаційної роботи доповідалися, обговорювалися й отримали схвальну оцінку на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, зокрема: «Податки – теорія та практика» (Чехія, м. Брно, 2014 р.); «Історія торгівлі податків та мита» (м. Дніпропетровськ, 2014 р.); «Реформування податкової системи України відповідно до європейських стандартів» (м. Ірпінь, 2015 р.); «Трансформація фіскальної політики України в умовах євроінтеграції» (м. Ірпінь, 2016 р.); «Управління економікою: методи, моделі, технології» (Росія, м. Уфа, 2017 р.); «Теоретична та практична концептуалізація розвитку фінансово-кредитних механізмів в умовах нової соціально-економічної реальності» (м. Ірпінь, 2017 р.); «Фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання» (м. Кременчук, 2018 р.); «Корпоративні фінанси: проблеми та перспективи інноваційного розвитку» (м. Київ, 2018 р.); «Проблеми розвитку

фінансових інститутів ЄС» (м. Київ, 2019 р.); «Проблеми обліку, аудиту, аналізу та оподаткування в умовах глобалізації економіки» (м. Кривий Ріг, 2019 р.).

Публікації. Основні положення дисертації опубліковано у 21 науковій праці, серед яких: 3 підрозділи в колективних монографіях (у т. ч. 1 підрозділ в іноземній колективній монографії) обсягом 4,42 друк. арк.; 6 статей у наукових фахових виданнях України обсягом 4,22 друк. арк. (з яких 4 публікації – у виданнях, внесених до реєстру міжнародних наукометричних баз) та 12 праць апробаційного характеру обсягом 2,81 друк. арк. Загальний обсяг опублікованого матеріалу, який належить особисто авторові, становить 11,45 друк. арк.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 313 сторінок. Основний зміст дисертації викладено на 199 сторінках друкованого тексту. Дисертація містить 35 таблиць, 23 рисунки та 12 додатків у 37 таблицях на 84 сторінках. Список використаних джерел налічує 328 найменувань і розміщений на 30 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційної роботи, розкрито її зв'язок з науковими програмами, планами, темами; сформульовано мету й завдання дослідження, його об'єкт та предмет, наукову новизну і практичне значення одержаних результатів.

У першому розділі «**Теоретичні основи організації процесу оподаткування прибутку підприємств**» досліджено теоретичні засади адміністрування податку на прибуток підприємств, охарактеризовано його змістовне наповнення та функціональні елементи; розвинуто наукові підходи до визначення базової структури податку на прибуток та представлено апологетику пільг з ППП і концептуальні підходи до їх адміністрування.

На основі узагальнення наявних теоретичних підходів до визначення сутності та особливостей процесу адміністрування податків з'ясовано, що у фінансовій науці відсутній єдиний підхід до вирішення цього питання, що зумовлює необхідність поглиблення теоретичних уявлень про архітектуру цієї управлінської діяльності та впорядкування сутнісно-логічних зв'язків суміжних дефініцій, які окреслюють предметне поле наукового пошуку: фіскальне адміністрування, податкове адміністрування, адміністрування податків, справляння та стягнення податків (рис.1).

Потреба змістовного розмежування зазначених понять зумовлена складністю обґрунтування векторів розбудови податкової системи, які є найбільш затребуваними і домінантними в реаліях сьогодення.

Аргументовано, що ППП є одним з найважливіших джерел формування доходів країни, від ефективного адміністрування якого залежить результативність заходів фіскального впливу держави на економічну активність суб'єктів підприємницької діяльності.

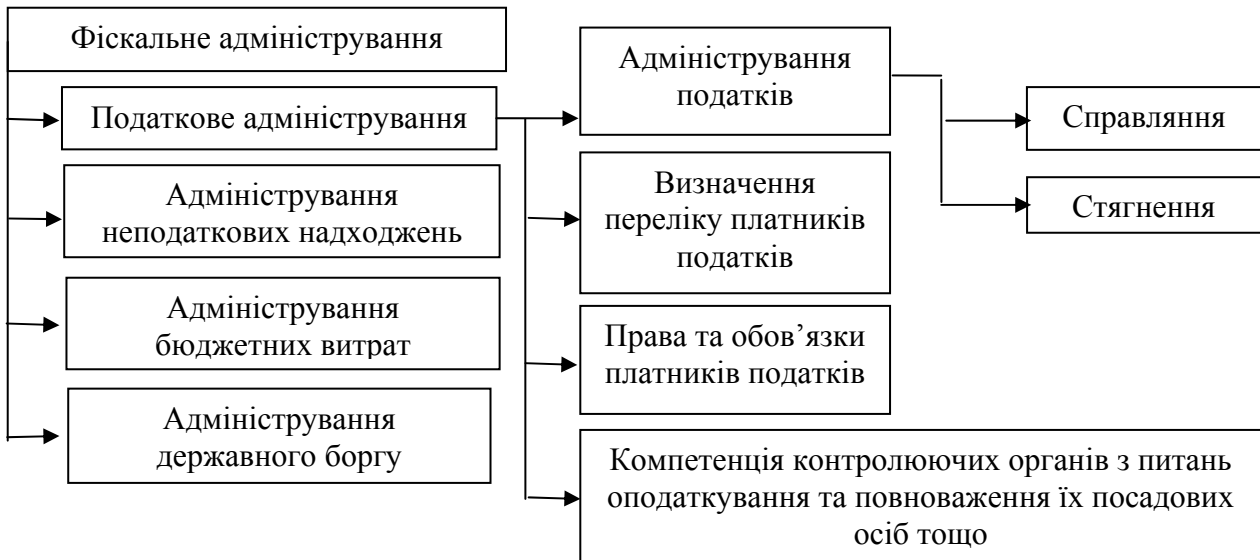

Рис. 1. Взаємозв'язок між понятійним апаратом дослідження*

*Джерело: розроблено автором.

Необхідність уточнення змісту об'єкта оподаткування ППП – прибутку – зумовлена його особливим значенням для забезпечення достовірності визначення бази оподаткування, порядку нарахування та сплати цього податку, зменшення кількості порушень податкового законодавства. Узагальнення ключових положень загально визнаних концепцій походження прибутку XV-XX ст., зокрема порушення ринкової рівноваги, глобального прибутку, теорія трудової вартості, підприємницького прибутку та ризику як фактору формування прибутку, дало змогу розвинути наукове бачення прибутку як об'єкта оподаткування та дозволило виявити еволюцію його ключових ознак (рис. 2).

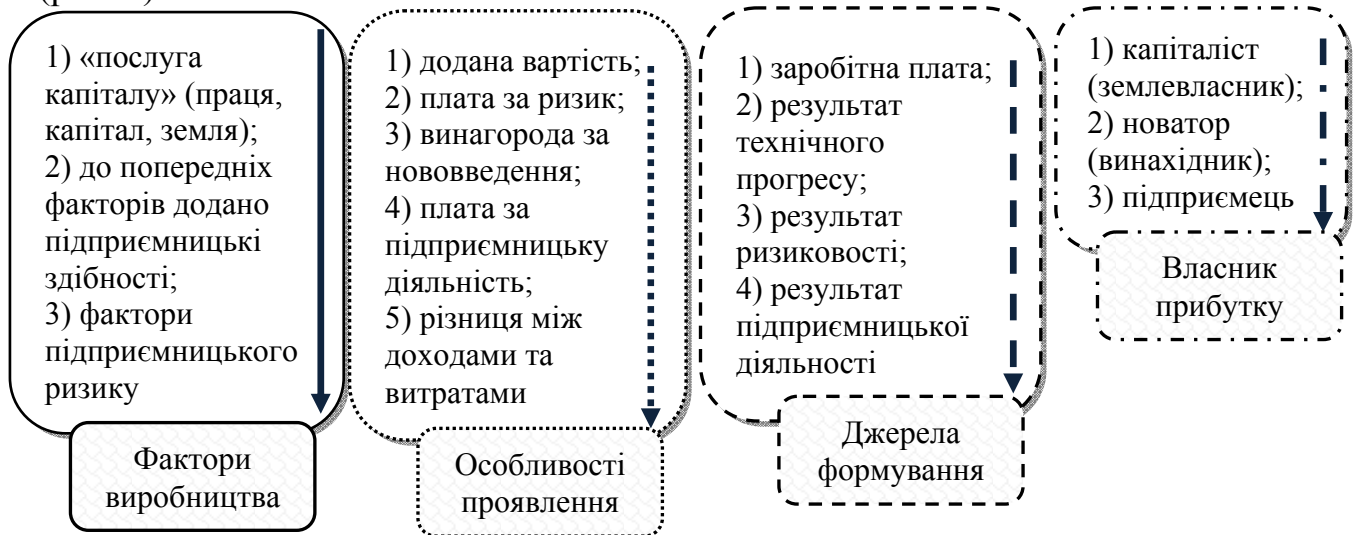

Рис. 2. Графічне представлення узагальнених сутнісних характеристик прибутку*

*Джерело: складено автором на основі узагальнень.

Аргументовано, що системність визначення об'єкта оподаткування ППП залежить від розуміння квінтесенції базової структури податку, її елементів та взаємозв'язків між цими елементами. У світовій теорії та практиці базова структура податку визначається на основі двох підходів, зокрема

концептуального, що ґрунтується на застосуванні концепції Шанца-Хейга-Сімонса (Ш-Х-С) та нормативного, у межах якого використовуються положення чинного податкового законодавства. У практичному застосуванні більш прийнятним при визначенні базової структури ППП є нормативний підхід через його прив'язку до поточного стану податкової системи.

Елементний склад базової (нормативної) структури ППП формують платник податку, об'єкт оподаткування, ставка податку, податковий (звітний) період, база оподаткування, порядок обчислення податку, порядок і терміни сплати податку. Водночас загальними орієнтирами визначення зазначеної структури ППП запропоновано вважати: 1) особливості міжнародного оподаткування; 2) порядок уникнення подвійного оподаткування; 3) використання положень бухгалтерського обліку; 4) національну податкову політику країни; 5) урядові цілі з удосконалення інструментів та методів адміністрування ППП.

Встановлено, що найбільше функціональних зв'язків з елементами базової (нормативної) структури ППП мають податкові пільги. У результаті ґрунтовного та системного аналізу з'ясовано, що існує безліч теоретико-прикладних підходів до визначення сутнісного змісту та структурного наповнення поняття «податкова пільга». Такий плюралізм поглядів, що зберігся протягом останніх десятиліть, не дав можливості сформулювати всеохоплююче та загальноприйняте методичне забезпечення для їх класифікації. Як наслідок, на практиці виникає ряд проблем та невизначеностей, що унеможливує адміністрування податкових пільг у тому вигляді, у якому воно існує сьогодні.

Потреби в уніфікації, спрощенні та побудові чіткої логічної процедури контролю, обліку та моніторингу податкових пільг зводяться до пошуків альтернативних підходів до їх адміністрування. Це зумовило трансформацію сприйняття пільг як відхилень від базової (нормативної) структури податку через призму застосування концепції ПВ, яка на сьогодні вважається компромісом між надмірним концептуалізмом та емпіричною дійсністю в оподаткуванні. Визначено, що такий детермінант удосконалення процесу адміністрування ППП забезпечить безпрецедентний вплив на досягнення балансу між функціями податку та аргументує потребу в критичному перегляді переліку податкових пільг.

Узагальнений теоретико-концептуальний аналіз запровадження концепції ПВ в адміністрування ППП дозволив визначити цей напрям одним із пріоритетних для реалізації у вітчизняних реаліях з метою посилення фіскальної прозорості, підзвітності та контрольованості, що в результаті підвищить ефективність податкової системи України загалом.

У другому розділі «Сучасний стан та особливості адміністрування податку на прибуток підприємств в Україні» оцінено роль ППП у формуванні доходів держави; розкрито особливості облікових та контрольних технологій адміністрування ППП та корпоративних податкових пільг; проаналізовано вплив податкових пільг з ППП на ефективність податкової системи країни.

Емпірично встановлено, що протягом 2013-2017 рр. ППП є фіскально значимим податком (рис. 3). При цьому реалізацію регулюючої функції податку

та існування дисбалансу між нею та фіскальною функцією продемонстровано не лише зменшенням частки підприємств, які одержали прибуток, але й наявністю значної кількості судових справ про порушення законодавства в частині ППП; оскарженням податкових-повідомлень рішень; погіршенням ділових очікувань суб'єктів господарювання щодо перспектив у зміні обсягів виробництва тощо.

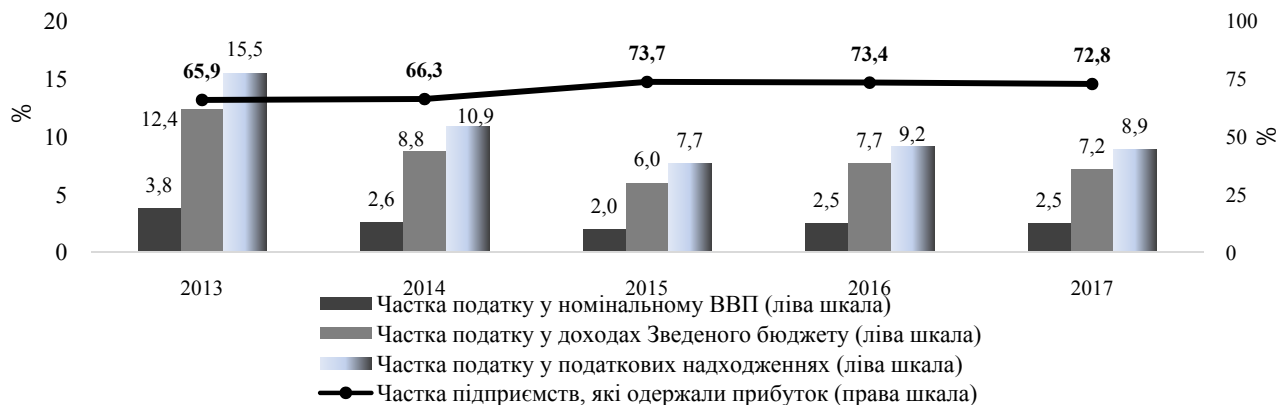

Рис. 3. Фіскальна роль податку на прибуток підприємств у 2013-2017 рр.*

*Джерело: складено автором на основі даних Державної казначейської служби України та Державної служби статистики України.

Зіставне ранжування в контексті регіонального спрямування констатувало вибіркочу взаємозумовленість ППП та економічної ефективності регіону, що визначена на основі оцінки: 1) обсягу реалізованої промислової продукції; 2) виробництва продукції сільського господарства; 3) виконаних будівельних робіт. У результаті відмічено, що у більшості випадків сума сплаченого ППП не залежить від економічної ефективності регіону (виключенням стали Дніпропетровська, Запорізька, Кіровоградська, Луганська, Львівська та Херсонська області і м. Київ). Це підтверджує горизонтальну мобільність та волатильність прибутку та аргументує доцільність застосування індуктивного методу дослідження на противагу дедуктивному при визначенні впливу ППП на фінансові результати суб'єктів господарювання.

Законодавчо закріплено, що податкове зобов'язання з ППП визначається на основі податкової декларації, тоді як для обліку та контролю за правильністю надання податкових пільг лише податкової декларації недостатньо, а додатково потрібна інформація зі Звіту про суми податкових пільг та Довідників пільг.

Встановлено, що при розробці податкової декларації з ППП нормотворець надав перевагу більш інформативно-контрольному, ніж арифметично-розрахунковому характеру. Це підтверджується наявністю значної кількості Додатків до податкової декларації, що вимагає проведення додаткових процедур перегрупування, систематизації та узагальнення облікової інформації. Надання податковій декларації більш інформативного значення не призвело до поглиблення та деталізації наявної у вільному доступі інформації про ППП, а це значно звужує межі теоретико-прикладних досліджень.

У роботі зазначено, що форма Звіту про суми податкових пільг еволюціонувала з низкою позитивних зрушень в адмініструванні ППП завдяки:

- 1) встановленню тісного зв'язку Звіту з податковою декларацією з ППП;
- 2) зміні статусу Звіту зі статистичної у податкову звітність;
- 3) зменшенню рівня інформаційного перевантаження документа.

Аналіз облікових та контрольних технологій адміністрування ППП показав, що протягом останніх 20 років внесені до них зміни не лише не призвели до спрощення такого процесу, але й спричинили появу плутанини у визначенні сутності податкових пільг. Останнє пояснюється в першу чергу невмотивованою та методологічно необґрунтованою зміною ознаки тієї чи іншої корпоративної податкової пільги відповідно до Довідників пільг. Резюмовано, що на сьогодні адміністрування ППП здійснюється хаотично та не системно, що пояснюється не лише переглядом форми подання інформації, але й перманентним внесенням сутнісних та змістовних змін. Водночас наведена вище проблематика є однією з основних перешкод при побудові ефективної податкової системи країни.

Подальша оцінка сучасного стану вітчизняного пільгового оподаткування прибутку підприємств показала, що протягом 2013-2017 рр. динаміка кількості пільговиків та податкових пільг з ППП мала низхідну тенденцію (рис. 4-5).

Якщо в 2013 році на одну пільгу, яка є втратою бюджету, припадало в середньому 97 платників ППП, то на кінець 2017 року їх кількість зменшилася до 28. Аналогічна ситуація відбулася і з пільгами, які не є втратами бюджету (т. зв. інші пільги) – середня кількість користувачів однією пільгою зменшилася з 1 272 до 300. Така ситуація наглядно демонструє прямий вплив змін в адмініструванні податку (через зміну підходу до визначення об'єкта оподаткування ППП, датовану 2015 роком) на особливості застосування податкових пільг в Україні.

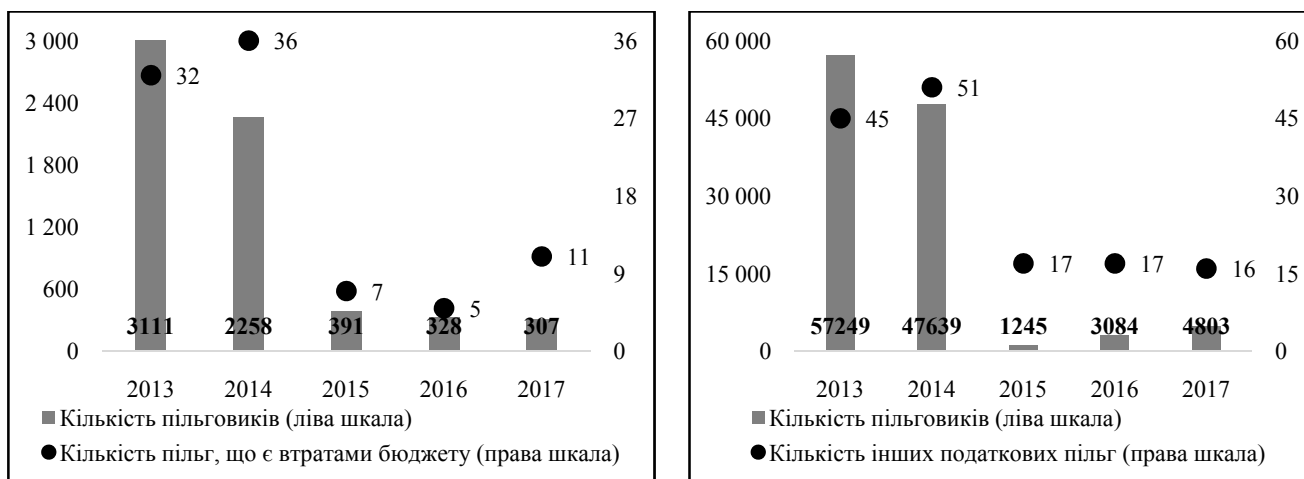

Рис. 4-5. Динаміка кількості пільговиків та пільг з податку на прибуток підприємств в Україні у 2013-2017 рр.*

*Джерело: складено автором на основі даних Державної фіскальної служби України.

У роботі проаналізовано вплив пільг з ППП на фіскальну ефективність податкової системи через побудову двофакторної лінійної регресійної моделі залежності надходжень ППП (y) від втрат бюджету від надання пільг (x_1) та розміру чистого прибутку (x_2):

$$y = 23,31 + 0,75x_1 + 0,27x_2 \quad (1)$$

Доведено, що модель є статистично значимою (кореляційна матриця) та має високий ступінь кореляційної залежності змінних, а відсутність у моделі мультиколінеарності, автокореляції залишків випадкових відхилень (статистики Дарбіна-Уотсона) та гетероскедастичності (тест Вайта) свідчить про її практичну застосовність у коротко- та середньостроковому періоді.

У підсумку побудована модель показала, що застосування податкових пільг, які є втратами бюджету, не має позитивного ефекту на зростання надходжень ППП, зокрема надходження податку збільшуються на 0,75 грн при збільшенні втрат бюджету на 1 грн при незмінному розмірі чистого прибутку. Це своєю чергою впливає на фіскальну ефективність податкової системи та призводить до появи низки невідповідностей української системи оподаткування сучасним міжнародним податковим системам. Отже, актуалізується питання критичного перегляду переліку пільг завдяки зміні підходу до їх адміністрування.

У третьому розділі «Детермінанти вдосконалення процесу адміністрування податку на прибуток підприємств» розроблено рекомендації щодо альтернативних підходів оподаткування прибутку підприємств; запропоновано застосування корпоративних податкових пільг у контексті концепції податкових витрат та обґрунтовано напрями вдосконалення процесу адміністрування ППП в Україні.

З'ясовано, що альтернативним підходом до оподаткування прибутку підприємств у міжнародній практиці визнано застосування податку на розподіл дивідендів (*S-based cash flow corporate income tax*), складовою якого є податок на виведений капітал (далі – ПВК). На основі визначення взаємозумовлених зв'язків у межах використання моделі динамічної рівноваги, структура якої аналогічна моделі Функе та Струліка, з додатковим застосуванням дискретності часу, доведено недоцільність реформування вітчизняного підходу оподаткування прибутку підприємств через запровадження ПВК. Запропонована модель формується з блоків нормалізованих рівнянь для суб'єктів господарювання та домогосподарств, що дає можливість визначити вплив цієї ініціативи не лише на формування капіталу (k), але й на споживання (c), які в підсумку мають такий вигляд:

$$\frac{k_{t+1}-k_t}{k_t} = \frac{1}{1+\gamma} \left((1-g)k_t^{\alpha-1} - c_t - (\delta + \gamma) \right) \quad (2)$$

$$\frac{c_{t+1}-c_t}{c_t} = \frac{1}{1+\gamma} \left(\frac{1+\varphi\alpha k_{t+1}^{\alpha-1}-\varphi\delta}{1+\rho} \right)^{\frac{1}{\sigma}} \frac{k_t}{k_{t+1}} - 1 \quad (3)$$

де, γ – екзогенна (визначена законодавством) ставка оподаткування; g – частка державного споживання у виробництві; α – еластичність капіталу; δ – норма амортизації за визначений період; φ – споживча вартість капіталу, ρ – дисконтування часу (константа), σ – еластичність заміщення.

На цій основі доведено, що застосування такого типу оподаткування прибутку підприємств буде мати низку негативних наслідків як для формування капіталу, так і для споживання, зокрема таких: 1) нарощування капіталомісткого виробництва, яке в країнах з транзитивною економікою в умовах недосконалої конкуренції досить часто створює олігополії;

2) зменшення рівня державного впливу на зміну структури інвестицій (адже всі залишки прибутку однаково не оподатковуються), що є негативним фактором для економіки України, де структурна перебудова економіки є нагальною та орієнтованою на вироблення продукції з високою доданою вартістю; 3) інвестиційний дисбаланс у сторону надмірного нарощування інвестиційної діяльності, що може призвести до зменшення ресурсів, які залишаються для споживання, та в результаті спричинити зниження суспільного добробуту в короткостроковій перспективі; 4) загроза відповідності світовим тенденціям оновлення парадигми податкової політики в межах боротьби з ерозією бази оподаткування та виведенням прибутку з-під оподаткування.

На основі аналізу новітніх орієнтирів в оподаткуванні доведено, що концепція ПВ у межах застосування пільг з ППП є одним із найпрогресивніших векторів підвищення фіскальної прозорості, підзвітності та контролю у межах адміністрування ППП. Обґрунтовано доцільність вивчення різних підходів до визначення базової структури ППП з акцентом на ідентифікації та особливостях обліку та моніторингу ПВ в Австралії, США та Канаді. Це дало змогу синергувати національні підходи до висвітлення інформації про такі податкові пільги та акселерувати розробку векторів розбудови адміністрування ППП з погляду запровадження концепції ПВ у вітчизняну практику.

З метою забезпечення належного рівня інтеграції концепції ПВ у процес адміністрування ППП в Україні запропоновано таку логічну послідовність (рис. 6).

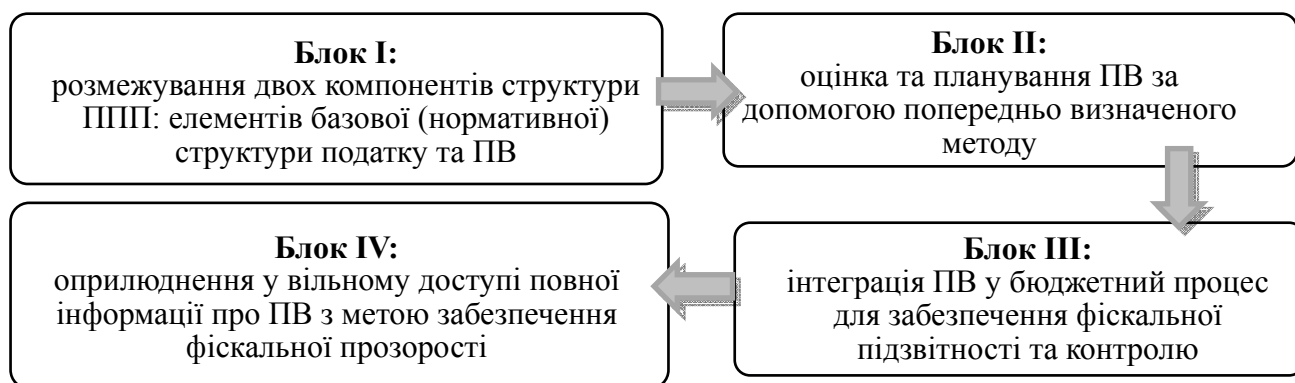

Рис. 6. Конститутивно-прикладна послідовність інкорпорування концепції податкових витрат у процес адміністрування податку на прибуток підприємств та бюджетний процес в Україні*

**Джерело: розроблено автором.*

Визначено, що підвищення рівня фіскальної підзвітності та контролю може бути забезпечено завдяки: 1) необхідності системного подання платниками ППП Звіту про ПВ із зазначенням тільки тих податкових пільг, які є відхиленням від базової (нормативної) структури податку; 2) методологічному закріпленню та теоретико-емпіричному обґрунтуванню запровадження / скасування окремих ПВ; 3) перегляду підходів до формування Довідників пільг з подальшим критичним переглядом їхньої форми та змісту; 4) чіткій систематизації внесених правок щонайменше в частині визначення ознаки пільги; 5) визнанню узагальненої інформації про ПВ частиною річної бюджетної документації.

Водночас досягнення належного рівня фіскальної прозорості можливе завдяки: 1) релевантності та оперативності даних; 2) вільному доступу до інформації про ПВ; 3) законодавчо закріпленому обов'язку контролюючих органів з питань оподаткування зі своєчасного оприлюднення узагальнених та систематизованих даних у межах застосування ПВ з ППП.

Структурування автором чинних норм Розділу III Податкового кодексу України «Податок на прибуток підприємств» у частині податкових пільг на ті, які є елементами базової (нормативної) структури податку, та ті, які від неї відхиляються, дозволило аргументовано ідентифікувати статті ПВ з одночасним встановленням їх відповідності переліку пільг, визначеному в Довідниках пільг. Водночас запропоновано знижені та підвищені ставки ППП також розглядати як ПВ. Це пояснюється тим, що знижені ставки податку застосовуються з метою надання стимулів окремим видам господарської діяльності, а збільшені – підвищують рівень податкового навантаження, тим самим приховано збільшуючи податкові надходження до бюджету (т. зв. негативні ПВ).

Додатковим стратегічним вектором удосконалення адміністрування ППП може стати застосування технології блокчейн, яку запропоновано розглядати як ланцюжок блоків даних, які постійно розширюватимуться в міру додавання платниками ППП нових блоків – інформації про податкові пільги (рис. 7).

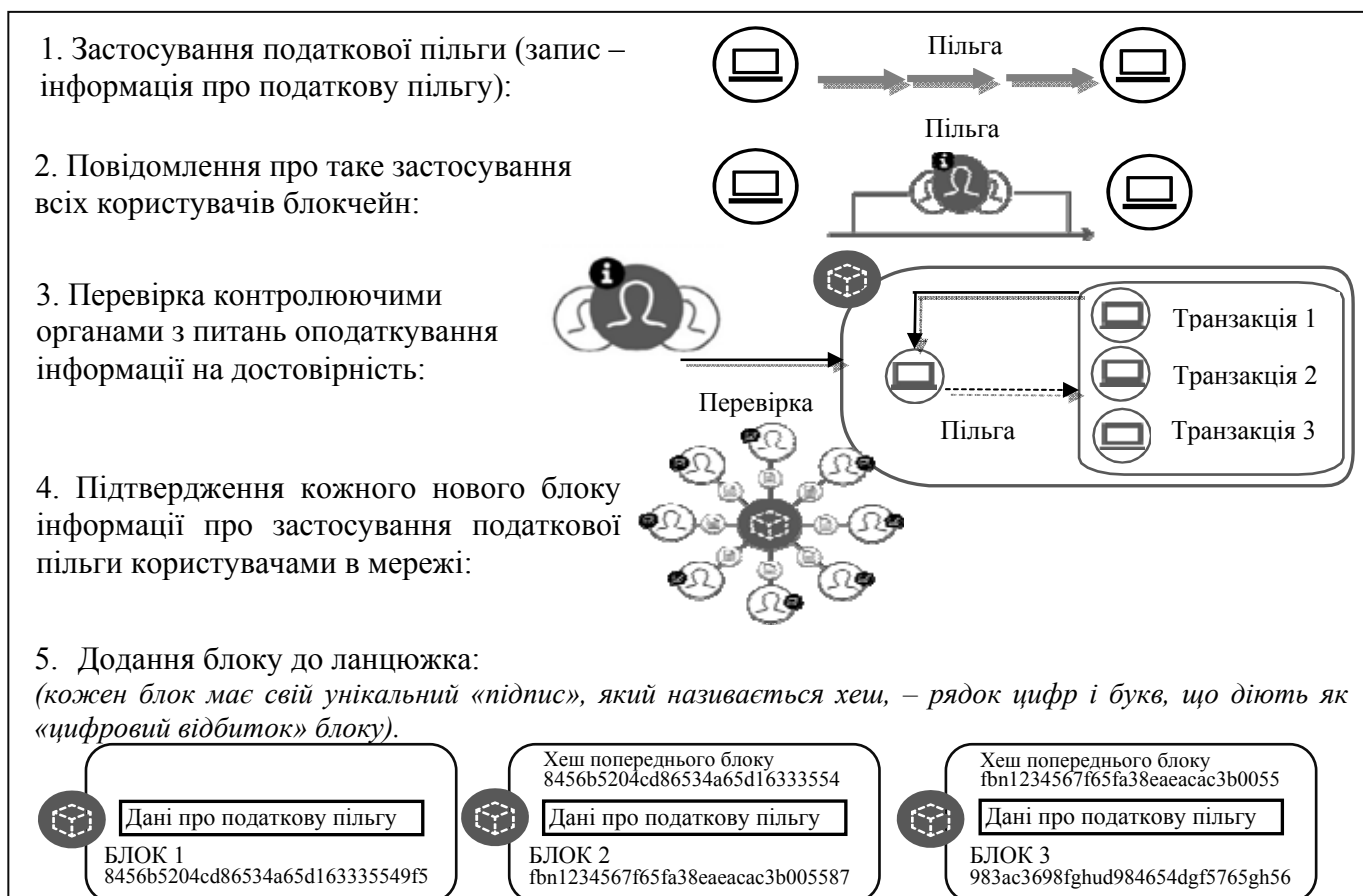

Рис. 7. Порядок адміністрування пільг з податку на прибуток підприємств через застосування технології блокчейн в Україні*

*Джерело: розроблено автором.

Зауважено, що податкові органи та платники ППП матимуть позитивний ефект від запровадження технології блокчейн, зокрема в частині зменшення витрат на дотримання податкового законодавства та спрощення адміністрування, адже ця технологія може повністю автоматизувати обробку податкової інформації та модернізувати процес проведення контрольно-перевірочної роботи.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі запропоновано вирішення важливих наукових завдань, що стосуються поглиблення концептуальних та організаційно-методичних засад функціонування вітчизняного податку на прибуток підприємств в умовах оновлення міжнародних орієнтирів оподаткування, з подальшою розробкою теоретико-прикладних рекомендацій з удосконалення процесу його адміністрування в Україні. У результаті сформовано ключові науково-практичні висновки, що скеровані на реалізацію мети проведеного дослідження та полягають у такому:

1. Вдосконалення адміністрування податків є одним з урядових пріоритетів останніх років, що визначено в низці міжнародних та національних стратегічних документів. Аналіз епістемологічних та семантичних властивостей теоретико-концептуальних основ адміністрування ППП дозволив встановити сутнісно-логічну структуру дефініцій та їх мажоритарність, що дає можливість виокремити взаємопов'язані та взаємозумовлені функціональні елементи адміністрування податку на прибуток підприємств, розкрити їх змістові характеристики та мінімізувати появу протиріч при застосуванні досліджуваного категоріального апарату фінансової науки.

2. Екскурс у генезис ортодоксальних концепцій походження прибутку та їх критичний аналіз констатував, що з розвитком фінансової науки трактування сутності та джерел формування прибутку змінювалося та зазнавало ускладнень. Аргументовано, що така зміна була продиктованою часом, що характеризувався структурною перебудовою економіки та трансформацією форм економічних взаємовідносин між суб'єктами господарювання, а ускладнення, у свою чергу, було спричинено плюралізмом поглядів на змістовні характеристики прибутку в умовах визначення об'єкта оподаткування. У роботі було здійснено узагальнення сутнісних характеристик прибутку у розрізі факторів, що визначають його походження, джерел формування, особливостей прояву та власників.

3. Поглиблення теоретико-прикладного осмислення новітніх міжнародних орієнтирів в адмініструванні пільг з ППП продемонструвало наявність порядку їх систематизації через призму ідентифікації ПВ як відхилень від базової (нормативної) структури податку. Доведено, що науково зумовлене розмежування базової (концептуальної) та базової (нормативної) структури податку є перспективним з практичної точки зору. У результаті це дало змогу сформулювати власне трактування сутності ПВ, розкрити їх зміст та ключові ознаки в межах пільгового оподаткування прибутку підприємств, що стало концептуальним підґрунтям при напрацюванні базових векторів удосконалення адміністрування ППП в Україні.

4. Характеристика ролі ППП у доходах держави дозволила виявити зменшення його частки в номінальному ВВП (з 3,8 до 2,5 %); доходах Зведеного бюджету (з 12,4 до 7,2 %) та податкових надходженнях (з 15,5 до 8,9 %). При цьому відмічено, що в такі моменти рецесії актуалізуються питання зміни інструментів та методів адміністрування податку з метою покращення рівня ділової активності та збільшення обсягів виробництва. У цьому контексті, було запропоновано методичний підхід щодо оцінювання фіскального та регулюючого ефектів податку на прибуток підприємств, що передбачає зіставне ранжування регіонів залежно від суми сплаченого податку та економічної ефективності адміністративно-територіальної одиниці. Результати апробації такого підходу дозволили підтвердити тезу про горизонтальну мобільність та волатильність прибутку й нівелювати квазіаргументи про вплив оподаткування прибутку на рівень прибутковості підприємств в Україні.

5. При опрацюванні вітчизняних облікових та контрольних технологій адміністрування корпоративних податкових пільг, виявлено неналежний рівень взаємозв'язку між чинними формами податкової звітності з ППП та Довідниками пільг, а також відсутність систематизації перманентних змін, викликаних щоквартальним оновленням цих Довідників. Зазначене унеможливорює адміністрування пільг з ППП у чинному на сьогодні форматі без проактивного реагування та вдосконалення даного процесу. Разом з тим, ґрунтуючись на зіставленні та кореляційно-регресійному аналізі встановлено, що пільги мають майже вдвічі більший темп приросту, ніж надходження ППП, що свідчить про існування внутрішнього дисбалансу у використанні пільгового інструментарію при оподаткуванні прибутку підприємств, що у підсумку негативно впливає на фіскальну ефективність податкової системи України.

6. Вивчення альтернативних підходів до оподаткування прибутку підприємств надало можливість окреслити один з можливих напрямів концептуальної зміни підходу до визначення об'єкта оподаткування в межах запровадження ПВК. Зважаючи на це, змодельовано потенційний вплив цього податку на економіку України на основі моделі динамічної рівноваги із додатковим застосуванням дискретності часу, що зручно не лише для побудови моделі, але й для відображення сутності процесу та вивчення його зміни через певні проміжки часу. Запропонована модель є інструментом підтримки процесу ухвалення управлінських рішень про можливу зміну підходу до визначення об'єкта оподаткування та дозволяє окреслити основні економічні недоліки такого реформування для суб'єктів господарювання та домогосподарств, що в результаті негативно вплине на економіку країни загалом.

7. Розроблено конститутивно-прикладну послідовність інкорпорування концепції ПВ у вітчизняні реалії з подальшим вирізненням податкових витрат серед податкових пільг з ППП на основі визначення базової (нормативної) структури податку та встановленням їх відповідності нормам чинного податкового законодавства та переліку, наведеному у Довідниках пільг. Це дозволить оперативно реалізувати надані рекомендації у межах концептуального оновлення парадигми податкової політики держави. Така зміна підходу до обліку, моніторингу та контролю за наданням податкових

пільг з ППП у підсумку сприятиме вирішенню проблематики, спричиненої недосконалістю діючого процесу адміністрування податку.

8. Додатковим стратегічним вектором удосконалення вітчизняного адміністрування ППП визначено технологію блокчейн, що сприятиме створенню єдиної діджиталізованої системи взаємодії податкових органів та платників податків з автоматичним обліком, нарахуванням та сплатою податку. Реалізація цієї ініціативи може не лише підвищити ефективність адміністрування податку, але й забезпечити міжнародне визнання України в податковій площині, оскільки на сьогодні у світі немає жодної країни, яка б визначила нормативно-правові засади функціонування блокчейн в оподаткуванні прибутку підприємств.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Участь у колективних монографіях України:

1. Стадник М. В. Оцінка структури, обсягів та особливостей обліку пільг з податку на прибуток підприємств. *Гармонізація податкового та бухгалтерського обліку в контексті оподаткування прибутку підприємств в Україні* : монографія / за заг. ред. Д. М. Серебрянського. Київ : Алерта, 2013. С. 100–124 (1,04 друк. арк.).

2. Стадник М. В. Аналіз змісту та порядку складання чинної декларації з податку на прибуток підприємств. *Теорія і практика визначення оподатковуваного прибутку підприємств в Україні: обліковий аспект* : монографія / за заг. ред. О. М. Смірної. Київ : Алерта, 2014. С. 131-169 (2,89 друк. арк.).

Участь у колективних монографіях інших держав:

3. Smirnova O., **Stadnyk M.** Methodological problems of evaluation of efficiency of tax administration in Ukraine. *Modern determinants of fiscal policy: local and international dimension* : monograph / edited by A. Krysovatyu, A. Gospodarowicz. Wroclaw, 2016. P. 69–82 (0,78 друк. арк.). *Особистий внесок автора: проаналізовано проблематику адміністрування податків в Україні* (0,49 друк. арк.).

Статті в наукових фахових виданнях та виданнях, зареєстрованих у міжнародних наукометричних базах:

4. Стадник М. В. Аналіз податкових реформ України в контексті світового досвіду. *Економічний вісник Університету*. 2013. Вип. 21/2. С. 159-164 [фахове видання; міжнародні наукометричні бази: Index Copernicus, Google Scholar, Research Bible, Open Academic Journals Index] (1,01 друк. арк.).

5. Смірнова О. М., **Стадник М. В.** Оцінка ролі податку на прибуток підприємств у забезпеченні економічного розвитку країни. *Ефективна економіка*. № 1. 2014. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2659> [фахове видання; міжнародні наукометричні бази: Index Copernicus, Google Scholar] (0,8 друк. арк.). *Особистий внесок автора: надано пропозиції з удосконалення оподаткування прибутку підприємств з метою підвищення*

ефективності функціонування податку при збереженні його як важливого джерела доходів бюджету (0,5 друк. арк.).

6. Смірнова О. М., Стадник М. В. Аналіз відмінностей бухгалтерського та податкового обліку з податку на прибуток підприємств в Україні. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2014. № 5. С. 173–179 [фахове видання] (0,88 друк. арк.). *Особистий внесок автора: вивчено особливості формування об'єкта оподаткування податком на прибуток підприємств у межах чинного податкового законодавства* (0,5 друк. арк.).

7. Стадник М. В. Вплив зміни форм податкової звітності на адміністрування основних бюджетоутворюючих податків в Україні. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. № 3. С. 783–789 [фахове видання; міжнародна наукометрична база Index Copernicus] (0,73 друк. арк.).

8. Стадник М. В. Адміністрування пільг з податку на прибуток підприємств в Україні: обліково-методологічне забезпечення. *Вісник Волинського інституту економіки та менеджменту*. 2018. № 21. С. 279–287 [фахове видання] (0,55 друк. арк.).

9. Стадник М. В. Моделювання можливого впливу податку на виведений капітал на економіку України. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2019. № 2. С. 123–134 [фахове видання; міжнародні наукометричні бази: Index Copernicus, Google Scholar] (0,93 друк. арк.).

Опубліковані праці апробаційного характеру:

10. Stadnyk M. The influence of tax agency's structure on tax administration. *Daně – teorie a praxe 2014. Sborník referátů a abstraktů XVII. Ročníku mezinárodní odborné konference. Česká Republika*, 2014. P. 102–104 (0,14 друк. арк.).

11. Стадник М. В. Аналіз змін декларації з податку на прибуток підприємства в Україні. *Історія торгівлі податків та мита*. Збірник матеріалів VIII Міжнародної наукової конференції (30–31 жовтня 2014 року). Академія митної служби України. Дніпропетровськ, 2014. С. 109–111 (0,2 друк. арк.).

12. Стадник М. В. Концептуальні основи адміністрування податків та зборів: міжнародні тенденції сьогодення. *Реформування податкової системи України відповідно до європейських стандартів*. Збірник матеріалів VII Міжнародної науково-практичної конференції (22 грудня 2015 р.). Національний університет ДПС України, Науково-дослідний центр з проблем оподаткування. Ірпінь: Видавництво Національного університету ДПС України, 2016. С. 166–170 (0,2 друк. арк.).

13. Стадник М. В. Характеристика підходів до визначення базової структури податку. *Трансформація фіскальної політики України в умовах євроінтеграції*. Матеріали VIII науково-практичної інтернет-конференції (01-15 грудня 2016 р.). НДІ фіскальної політики. Ірпінь, 2016. С. 286–288 (0,15 друк. арк.).

14. Стадник М. В. Визначення поняття «адміністрування податків та зборів» у нормативно-правових актах зарубіжних країн. *Теоретична та практична концептуалізація розвитку фінансово-кредитних механізмів в умовах нової соціально-економічної реальності*. Збірник матеріалів

Міжнародної науково-практичної конференції (27–31 березня 2017 р.). Ірпінь : Видавництво Університету ДФС України, 2017. С. 198–201 (0,17 друк. арк.).

15. Стадник М. В. Налоговые расходы по налогу на прибыль предприятий: виды и методы оценки. *Управление экономикой: методы, модели, технологии*. Материалы XVII Международной научной конференции. Уфимск. гос. авиац. техн. ун-т. Уфа : УГАТУ, 2017. С. 195–198 (0,3 друк. арк.).

16. Стадник М. Bitcoin: революція на валютному ринку. *Вісник МСФЗ*. 2017. № 6. URL: http://msfz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/FZ001226 (0,52 друк. арк.).

17. Стадник М. В. Податок на виведений капітал: вітчизняні передумови та міжнародні орієнтири. *Вісник МСФЗ*. 2017. № 8. URL: http://ifrs.ligazakon.ua/ua/magazine_article/FZ001275 (0,45 друк. арк.).

18. Стадник М. В. Аналіз надходжень з податку на прибуток підприємств з позиції діяльності суб'єктів господарювання у 2013–2017 рр. *Фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання*. Збірник тез доповідей VI Всеукраїнської науково-практичної конференції (5-6 березня 2018 р.). Кременчук, 2018. С. 44–46 (0,14 друк. арк.).

19. Стадник М. В. Концепція податкових витрат у контексті корпоративного оподаткування: досвід Австралії. *Корпоративні фінанси: проблеми та перспективи інноваційного розвитку*. Збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції (12 жовтня 2018 р.). Київ : КНЕУ, 2018. С. 313–316 (0,13 друк. арк.).

20. Стадник М. В. Альтернативні підходи до реформування системи оподаткування прибутку підприємств у світовій практиці. *Проблеми обліку, аудиту, аналізу та оподаткування в умовах глобалізації економіки*. Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (25 лютого 2019 р.). Кривий Ріг : ДонНУЕТ, 2019. С. 151–155 (0,25 друк. арк.).

21. Стадник М. В. Державний облік пільг з податку на прибуток підприємств у проекції запровадження технології блокчейн в Україні. *Проблеми розвитку фінансових інститутів ЄС*. Збірник матеріалів міжнародної наукової конференції (27 лютого 2019 р.). Київ : НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України», 2019. С. 145–148 (0,16 друк. арк.).

АНОТАЦІЯ

Стадник М. В. Адміністрування податку на прибуток: вітчизняні реалії і міжнародні орієнтири. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. – Чернігівський національний технологічний університет Міністерства освіти і науки України. – Чернігів, 2019.

У дисертаційній роботі поглиблено теоретичні основи й здійснено розробку практичних рекомендацій щодо потенційних векторів розвитку адміністрування податку на прибуток підприємств в Україні.

Узагальнено та систематизовано категоріальний апарат фінансової науки в межах досліджуваної проблематики. Вивчено теоретико-методичні основи

системного дослідження сутності адміністрування податків та базисні теорії походження прибутку як економічної категорії. Проведено та поглиблено аналіз визначення базової (нормативної) структури та елементів податку на прибуток підприємств. Проаналізовано світову практику реалізації концепції податкових витрат.

Здійснено комплексний аналіз ролі податку на прибуток підприємств у формуванні доходів держави та впливу корпоративних податкових пільг на ефективність української податкової системи. Вивчено особливості та проблематику облікових і контрольних технологій адміністрування податку на прибуток підприємств в Україні.

Досліджено особливості застосування альтернативних підходів оподаткування прибутку підприємств. Аргументовано недоцільність застосування податку на виведений капітал у вітчизняних реаліях. Сформовано рекомендації із застосування корпоративних податкових пільг у контексті потенційної імплементації концепції податкових витрат та технології блокчейн в Україні.

Ключові слова: адміністрування податків, оподаткування, податок на прибуток підприємств, податок на виведений капітал, прибуток, податкова пільга, податкова звітність, податкові витрати, базова (нормативна) структура податку, блокчейн.

АННОТАЦИЯ

Стадник М. В. Администрирование налога на прибыль: отечественные реалии и международные ориентиры. – Квалификационный научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.08 – деньги, финансы и кредит. – Черниговский национальный технологический университет Министерства образования и науки Украины. – Чернигов, 2019.

В диссертационной работе углубленно теоретические основы и осуществлена разработка практических рекомендаций по основным потенциальным векторам развития администрирования налога на прибыль предприятий в Украине.

Обобщен и систематизирован категориальный аппарат финансовой науки в рамках исследуемой проблематики. Изучены теоретико-методические основы системного исследования сущности администрирования налогов и базисные теории происхождения прибыли как экономической категории. Проведено и углубленно анализ определения базовой (нормативной) структуры и элементов налога на прибыль предприятий. Проведен анализ мировой практики реализации концепции налоговых расходов.

Осуществлен комплексный анализ роли налога на прибыль предприятий в формировании доходов государства и влияния корпоративных налоговых льгот на эффективность украинской налоговой системы. Изучено особенности и проблематику учетных и контрольных технологий администрирования налога на прибыль предприятий в Украине.

Исследовано особенности применения альтернативных подходов налогообложения прибыли предприятий. Аргументировано нецелесообразность применения налога на выведенный капитал в отечественных реалиях. Сформулированы рекомендации по применению корпоративных налоговых льгот в контексте потенциальной имплементации концепции налоговых расходов и технологии блокчейн в Украине.

Ключевые слова: администрирование налогов, налогообложение, налог на прибыль предприятий, налог на выведенный капитал, прибыль, налоговая льгота, налоговая отчетность, налоговые расходы, базовая (нормативная) структура налога, блокчейн.

ABSTRACT

Stadnyk M. Corporate income tax administration: national realities and international perspectives. – Manuscript.

The thesis for the degree of the Candidate of Economic Sciences, specialty 08.00.08 – Money, Finances and Credit. – Chernihiv National University of Technology, Ministry of Education and Science of Ukraine. – Chernihiv, 2019.

In thesis theoretical foundations and practical recommendations regarding the main potential development directions of corporate income tax administration in Ukraine were deepened.

Author has generalized and systematized categorical apparatus of financial science within the studied issues. Majority and functional relationships between key determinants under investigation are established, exemplified as fiscal administration; tax administration; administration of taxes; voluntary and coercive tax collection.

It is noted that taxes, apart from fulfilling their direct fiscal purpose, also perform distinctive from fiscal effects, in particular regulatory function. It is argued that the most significant balance between fiscal and regulatory functions is demonstrated by the corporate income tax related to the defining formation approaches of the taxation object and the tax incentives application.

The main fundamentally essential characteristics of profit have been identified, based on the study of the general concepts of the background of profit. They could be presented by factors, that determining background; sources of formation; patterns of inequality and profit owners. Theoretical approaches to defining the basic and normative structure of corporate income tax within the framework of the optimal tax system identification, were studied. On the basis of the analysis of theoretical and applied sources, the definition of tax expenditures was developed, the essence of which is its ability to eliminate the off-budget expenditure theory and confirm the need for their integration into the Ukrainian budget process.

The role of the corporate income tax in the formation of state revenues, based on the determination of trends and dynamics during 2013–2017, was also analyzed. The study has specified the features of the tax incentives usage and established that incentives occupy a decisive place among the corporate income tax's elements. Thus this requires an adequate and thorough determination of the results and possible consequences of their application through a comprehensive assessment of their applied aspects and modeling the impact on the financial performance of the business entities and the efficiency of the tax system as a whole.

Based on the assessment of accounting and control technologies for administration of corporate tax incentives, the feasibility of tax reporting systematization and unification, as well as the need for the development of methodological recommendations in order to develop the algorithm for determining budget losses from corporate income tax incentives application has been substantiated.

The characteristic features of the alternative approaches application to income taxation of legal entities were investigated. Impracticability to apply the cash flow corporate income tax in domestic realities was proved by the study. The latest trends in the corporate tax incentives application in the context of the tax expenditures concept have been underlined on the basis of studying the features of the National reporting of tax expenditures in the case of Australia, Canada and the United States.

As the result, the key recommendation is to follow the theoretical-applied algorithmic of integration of this concept into the process of corporate income tax administration for the implementation of the concept of tax expenditures in Ukrainian realities. Consequently, the author's approach to the distribution of current incentives of corporate income tax in Ukraine from the point of view of using this concept was developed.

In addition, the author has established substantiated the theoretical reasoning and practical justification of strategic directions for improving and simplifying of administration of corporate tax incentives through the blockchain implementation, which can completely automate the manual processing of tax information and upgrade the process of control and verification work.

Key words: tax administration, taxation, corporate income tax, cash flow corporate income tax, income, tax incentive, tax reporting, tax expenditures, benchmark (normative) tax structure, blockchain.